

El paper del Donbass i la seva identitat en el conflicte entre Rússia i Ucraïna

Francesc Serra i Massansalvador

Universitat Autònoma de Barcelona

Francesc.Serra@uab.cat

ORCID: 0000-0003-0713-9307

Recepció: maig 2022
Acceptació: maig 2022
Publicació: juliol 2022

Cita recomanada: SERRA I MASSANVALDOR, F. (2022). "El paper del Donbass i la seva identitat en el conflicte entre Rússia i Ucraïna". *Quaderns IEE: Revista de l'Institut d'Estudis Europeus*, 1(2), 115-126.
DOI: <<https://doi.org/10.5565/rev/10.5565/rev/quadernsieve.28>>

Resum

La regió més oriental d'Ucraïna, el Donbass, viu des de fa vuit anys una sagnant guerra en què Rússia s'ha vist directament involucrada. A més, la regió ha estat objecte de la propaganda russa, que l'ha utilitzat com un dels principals motius per justificar la seva intervenció militar sobre Ucraïna, el febrer de 2022. Tots els bàndols implicats en aquest conflicte argumenten que estan protegint els interessos i els desitjos dels seus habitants. Però aquests interessos i desitjos, a més de ser sovint manipulats, han sofert moltes modificacions i pressions després d'una guerra tan llarga, que entre altres coses ha fet que prop de la meitat dels habitants hagin abandonat la regió, i la resta es vegi sota una pressió militar, política i mediàtica constant. Aquest article intenta ser una anàlisi i una reflexió sobre l'autèntica voluntat dels habitants del Donbass, com també de la manipulació que estan sofrint.

Paraules clau: Rússia; Ucraïna; Donbass; Guerra; Voluntat popular; Nacionalisme; Identitat.

Resumen. *El papel del Dombás y su identidad en el conflicto entre Rusia y Ucrania*

La región más oriental de Ucrania, el Dombás, vive desde hace ocho años una sangrienta guerra en la que Rusia se ha visto directamente involucrada. Además, la región ha sido objeto de la propaganda rusa, que le ha utilizado como uno de los principales motivos para justificar su intervención militar sobre Ucrania, en febrero de

2022. Todos los bandos implicados en este conflicto argumentan que están protegiendo los intereses y los deseos de sus habitantes. Pero estos intereses y deseos, además de ser manipulados a menudo, han sufrido muchas modificaciones y presiones después de una guerra tan larga, que entre otras cosas ha hecho que cerca de la mitad de los habitantes hayan abandonado la región, y el resto se vea bajo una presión militar, política y mediática constante. Este artículo intenta ser un análisis y una reflexión sobre la auténtica voluntad de los habitantes del Donbass, así como de la manipulación que están sufriendo.

Palabras clave: Rusia; Ucrania; Dombás; Guerra; Voluntad popular; Nacionalismo; Identidad.

Abstract. *The role of Donbas and his identity in the conflict between Russia and Ukraine*

The easternmost region of Ukraine, the Donbas, has been experiencing a bloody war for eight years in which Russia has been directly involved. In addition, the region has been the object of Russian propaganda, which has used it as one of the main reasons to justify its military intervention in Ukraine in February 2022. All the sides involved in this conflict argue that they are protecting the interests and wishes of its inhabitants. But these interests and desires, in addition to being often manipulated, have undergone many modifications and pressures after such a long war, which among other things has caused nearly half of the inhabitants to abandon the region, and the rest to be under constant military, political and media pressure. This article tries to be an analysis and a reflection on the authentic will of the inhabitants of Donbas, as well as the manipulation they are suffering.

Keywords: Russia; Ukraine; Donbas; War; Popular will; Nationalism; Identity.

Sumari

1. Introducció: què ha dut a la guerra (o les guerres)?
2. El Donbass des de 2014
3. La identitat regional del Donbass
4. Què és el que volen els habitants del Donbass?
5. Conclusions: el Donbass com a justificació d'una invasió

Referències

---

1. INTRODUCCIÓ: QUÈ HA DUT A LA GUERRA (O LES GUERRES)?

Aquest treball es planteja aportar algunes dades i reflexions sobre el Donbass, aquests dies que per raons tràgiques tant es parla d'Ucraïna i més específicament d'aquesta regió. Òbviament, no és fàcil de fer un retrat massa precís d'aquesta realitat, especialment després de vuit anys de guerra. D'una banda, les dades que podríem tenir de censos i sondejos poden haver perdut rigor, tenint en compte que ja abans de febrer de 2022 gran part de la població de la regió, més d'un terç, havia emigrat, ja sigui a Ucraïna o a Rússia, deixant els equilibris demogràfics notablement alterats. En segon lloc, els efectes d'una guerra cruel i prolongada molt possiblement hagin fet canviar o extremar els sentiments de fidelitat i pertinença nacional en unes comunitats que s'han vist involucrades en un escenari bèl·lic que no desitjaven, amb les consegüents conseqüències de devastació, mort, privacions, etc. Els fets mateixos, i la propaganda que hi pot estar lligada, pot determinar un imaginari identitari molt diferent al de fa pocs anys.

El Donbass és la regió més oriental d'Ucraïna i, d'alguna manera, ha estat sempre falcada entre aquest país i Rússia. Des de la independència ucraïnesa, el 1991, havia liderat el moviment de les regions russòfones d'oposició davant les tendències nacionalistes de Kíiv i sempre havia donat una clara majoria electoral als moviments més propers a Rússia, des del Partit Comunista als anys noranta fins, recentment, el Partit de les Regions (*Партія регіонів*), de Víctor Ianukòvitx. De fet, a les eleccions parlamentàries de 2012, les últimes que es van produir abans dels fets de Maidan i de la guerra del Donbass, el Partit de les Regions hi obté els seus millors resultats de tot Ucraïna: 65,1 % a Donetsk i 57,1 % a Luhansk. En aquestes mateixes eleccions, el Partit Comunista d'Ucraïna encara hi demostra una forta presència, amb el 18,9 % dels vots a Donetsk i el 25,1 % a Luhansk. A les eleccions a la *Rada* ucraïnesa d'octubre de 2014, en què no participen els ciutadans que viuen als territoris rebels, el Bloc d'Oposició (*Опозиційний блок*), principal força pro-russa d'Ucraïna a l'era post-Maidan, guanya les eleccions al Donbass administrat per Ucraïna, amb el 38,7 % dels vots a Donetsk i el 36,6 % a Luhansk. El Partit Comunista també hi obté encara un bon resultat (el

millor, de fet, de tot el país), amb el 10,3 % a Donetsk i el 11,8 % a Luhansk.¹ Veiem, per tant, que els moviments més afins a Rússia i més distants del nacionalisme ucraïnès sempre han estat majoritaris al Donbass, fins i tot a les zones que durant la guerra quedarien sota control directe del govern de Kíiv. Val a dir, però, que després del Maidan aquests moviments o bé han desaparegut a la Ucraïna 'oficial', o bé han adoptat unes polítiques més pragmàtiques i moderades que afavoreixen la convivència.

2. EL DONBASS DES DE 2014

L'any 2014, després dels fets de Maidan, grups de diferent signe oposats al nou govern ucraïnès van prendre diferents edificis governamentals a les ciutats de Donetsk i Luhansk, capitals dels dos *oblasti* (províncies) homònims en què es divideix la regió. Després de dies de confusió en què aquests moviments van acabar unificant-se sota la influència russa, es van proclamar les repúbliques populars de Donetsk i de Luhansk (RPD i RPL) l'abril de 2014. Va seguir una llarga guerra en què l'estat ucraïnès va intentar recuperar el territori enviant nombroses tropes al Donbass, mentre que les repúbliques autoproclamades rebien massiva ajuda militar —a més de suport polític i diplomàtic— des de Rússia. Durant els primers mesos d'aquesta guerra és quan es va produir la mortaldat més gran; els dos sectors van voler controlar posicions estratègiques i es van definir unes fronteres que, a grans trets, es van mantenir fins al 2022. Segons aquesta partió, els rebels controlaven prop d'un terç del territori del Donbass, tot i que hi vivien prop de dos terços dels seus habitants, ja que s'hi incloïen les dues capitals, entre altres centres urbans.

La guerra s'ha prolongat durant vuit anys, amb intensitat variable. Al primer any del conflicte, el sagnant procés de mesura de forces, d'establiment de fronteres i de control de recursos va fer que s'hi produís una gran quantitat de víctimes civils i militars. A més, una part important de la població va fugir de la guerra, de les seves conseqüències materials o de les dures repressions polítiques que es van instaurar a tots els bàndols. Així, les noves autoritats de la RPD i la RPL van perseguir i reprimir qualsevol expressió de nacionalisme ucraïnès que pogués convertir-se potencialment en aliat dels seus enemics². D'altra banda, el govern ucraïnès, especialment durant la presidència de Poroshenko (2014-19), va endurir el seu discurs nacionalista i va

---

¹ En aquell moment el Bloc d'Oposició, liderat pel magnat Rinat Akhmetov i pel polític Iurii Boiko (tots dos nadius de la regió de Donetsk), és l'hereu més clar del Partit de les Regions, que es dissol després dels fets de Maidan. A les eleccions de 2019 el bloc es presenta dividit en dues opcions, però la principal, 'Plataforma d'Oposició – per la Vida' (*Опозиційна платформа – За життя*), sota el lideratge de Boiko, torna a guanyar les eleccions a tots els districtes del Donbass, encara sota el control de Kíiv. De fet, seran gairebé les úniques zones on no guanya l'opció del Volodímir Zelenski, 'Servidor del Poble' (*Слуга народу*).

² Es poden veure, entre d'altres, informes de l'Human Rights Watch: <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/ukraine>, del Swedish Institute of International Affairs: <https://www.ui.se/globalassets/butiken/ui-report/ui-report-no.-1-2021.pdf> o d'Amnistia Internacional <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/>

reprimir moviments que podien ser considerats propers als interessos russos, com ara el Partit Comunista d'Ucraïna, que va ser il·legalitzat l'any 2015. A més, després d'una primera fase de confusió i de remodelació de les forces armades, el govern ucraïnès destina al front del Donbass grups paramilitars, ara integrats a l'exèrcit, de controvertida naturalesa ideològica. Aquests grups són molt radicalitzats i mantenen lligams amb l'extrema dreta europea, són, entre d'altres, el Regiment Azov (*Окремий загін спеціального призначення «Азов»*), Sitx (o S-14, *Батальйон "Січ"*) o Praviy Sektor (*Правий сектор*)³. La presència i activitat d'aquests grups, als que s'ha vinculat sovint amb tortures, execucions extrajudicials i abusos sobre la població civil⁴, han estat objecte de descrèdit cap a les actuacions polítiques i militars del govern ucraïnès al Donbass. Amb el temps, ha esdevingut una de les principals raons esgrimides per Rússia per denunciar al govern ucraïnès per crims de guerra i suposats 'nazisme' i 'genocidi' i, finalment, s'ha esgrimit com una de les justificacions de la invasió russa d'Ucraïna el 2022. En general, en la major part dels vuit anys de guerra al Donbass entre 2014 i 2022, trobem un estancament dels fronts, amb combats esporàdics i abusos periòdics des de tots dos bàndols sobre la població civil, com ara l'ús d'artilleria cap a objectius no militars o l'entorpiment de les comunicacions o de l'arribada d'ajuda humanitària.

La xifra més esmentada de morts parla de catorze mil víctimes, més de deu mil de les quals es van produir durant el 2014, amb un nombre de morts descendent en el temps però que en cap moment s'extingeix⁵. El 21 de febrer de 2022 la Federació de Rússia va reconèixer la independència de les dues repúbliques rebels. En un llarg i molt referenciat discurs, Vladímir Putin va expressar els lligams històrics de la regió amb Rússia i la necessitat moral, per part del Kremlin, de protegir el Donbass contra el que ell va denominar un intent de genocidi per part d'Ucraïna. D'aquesta manera, Rússia oficialment reconeixia les entitats polítiques del Donbass, però també recalca la identificació dels seus habitants amb la pròpia Rússia. Així, la identitat nacional del Donbass es convertia en *causus belli*: en considerar els estats independents i afins a Rússia, el Kremlin va voler justificar el seu dret a intervenir militarment per protegir-los, juntament amb la seva disconformitat pel rumb ideològic i geoestratègic de les autoritats ucraïneses. Tres dies després del reconeixement de les repúbliques del Donbass, les tropes russes van iniciar l'ocupació d'Ucraïna.

³ O més aviat el seu braç militar, el Cos de Voluntaris Ucraïnesos (*Добровольчий український корпус*), que després esdevindria l'Exèrcit Voluntari Ucraïnès (*Українська добровольча армія*).

⁴ Ho trobem documentat, entre d'altres, als informes de l'Oficina de l'Alt Representant de UN per als Drets Humans: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/Ukraine_14th_HRMMU_Report.pdf.

⁵ Segons l'Oficina de l'Alt Comissariat de Nacions Unides per als Drets Humans (https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-02/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2031%20December%202021%20%28rev%2027%20January%202022%29%20corr%20EN_0.pdf), fins al desembre de 2021 s'hi havien produït uns 14 400 morts, dels quals 3 404 eren civils (2 804 d'ells durant 2014), 4 400, membres de les forces ucraïneses, i 6 500, membres de "grups armats". El mateix informe xifra el nombre de ferits en el mateix període en una quantitat entre 37 i 39 000, dels quals entre 7 i 9 000 eren civils, entre 13 800 i 14 200, membres de les forces armades ucraïneses, i entre 15 880 i 16 200, de "grups armats".

3. LA IDENTITAT REGIONAL DEL DONBASS

Però aturem-nos ara a analitzar aquest sentiment identitari dels habitants del Donbass. Des d'un punt de vista d'identificació nacional o etno-lingüística, els habitants del Donbass es diferencien notablement dels habitants de Crimea, que se senten plenament russos en la seva majoria. Però també es diferencien de la resta d'ucraïnesos. Una vella definició ens diu que al Donbass la població està formada per "ucraïnesos que parlen rus". Tot i que la definició és una mica generalitzadora, hi ha elements que ho recolzen: el cens de 2001 —l'últim de què disposem de manera fiable— estableix que el 56,9 % dels habitants de l'*oblast* de Donetsk i el 58 % del de Luhansk es consideraven ucraïnesos, enfront del 38,2 % i el 39,1, respectivament, que es declaraven russos. En realitat, podem trobar una constant històrica en aquesta distribució: l'últim cens de la Rússia tsarista, de 1897, ens diu que a la regió hi havia un 52,4 % de "petits russos" i un 28,7 % de russos (la resta, de manera ben interessant, eren grecs, jueus, alemanys, tàtars, etc.). Els episodis demogràfics que es van produir a la regió durant el període soviètic són força controvertits: segons el discurs nacionalista ucraïnès, la regió va patir especialment durant el *Holodomor*⁶ dels anys trenta i va experimentar un fort procés de russificació durant la postguerra. El cens de 1989, l'últim de l'URSS, indica que el 45 % dels habitants de la regió eren russos. En general, trobem una població urbana que s'identifica més com a russa, mentre que als entorns rurals hi ha més consciència nacional ucraïnesa.

Pel que fa a la llengua, però, el rus és clarament la llengua majoritària de la regió: segons el cens de 2001 el 74,9 % a Donetsk i el 68,8 a Luhansk tenien el rus com a llengua materna; mentre que l'ucraïnès era la llengua pròpia del 24,1 % i el 30 %, respectivament⁷. No s'ha fet cap cens oficial al Donbass, ni a Ucraïna després del 2001, però no és previsible que els equilibris identitaris i lingüístics hi hagin variat significativament fins al 2014. En qualsevol cas, veiem una disminució de la població de prop del 10 % entre 2001 i 2012 (de 7 371 740 habitants a la regió a 6 675 854). Tot i que aquesta davallada és més pronunciada al Donbass, el declivi es produeix a tota Ucraïna, i també a Rússia. Segons un informe de l'Oficina de l'Alt Comissariat de Nacions Unides per als Drets Humans de 3 de març de 2016⁸, 1,6 milions d'habitants originaris del Donbass havien esdevingut desplaçats interns a altres regions d'Ucraïna i es calculava que, per aquella data, prop d'un milió més s'havien desplaçat a altres països, sobretot a Rússia. En aquell moment es calculava que la població que vivia als territoris controlats per la RPD i la RPL era d'uns 2,7 milions, és a dir prop del 40 % de la població

⁶ Segons la historiografia nacionalista ucraïnesa, Donetsk va ser una de les regions més afectades pel *Holodomor* o fam artificial, que es va endur entre 3,5 i 5 milions de vides a Ucraïna de 1932 a 1934. En una controvertida visió de l'episodi, el Donbass seria una de les poques regions d'Ucraïna en què les àrees despoblades a causa de la fam haurien estat repoblades sistemàticament amb russos (vegeu <https://web.archive.org/web/20191213091224/http://euromaidanpress.com/2016/11/27/historia-n-martyniuk-ukrainian-homes-were-massively-occupied-by-russian-settlers/>).

⁷ http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/nationality_population/nationality_1/

⁸ https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/Ukraine_13th_HRMMU_Report_3March2016.pdf

total del Donbass abans de la guerra. Prop de 1,4 milions més es mantenien en aquella data als territoris de la regió que encara controlava Ucraïna.

Però per definir les consciències nacionals, anem a veure les respostes que donen els habitants d'aquestes regions a diferents enquestes que s'han produït a la regió. Segons un sondeig extens realitzat pel *Kiiv International Institute of Sociology (KIIS)*, a l'abril de 2014⁹ (poc després dels fets de Maidan i en paral·lel a la proclamació de les repúbliques del Donbass), Donetsk i Luhansk eren les regions ucraïneses que més legitimaven, encara, la presidència de Ianukòvitx, per prop d'un 30 %, tot i que fins i tot en aquestes regions gairebé el 60 % de la població el deslegitimaven. En la mateixa enquesta, el 18 % dels enquestats de Donetsk i el 24 % dels de Luhansk justificaven els grups que ocupaven il·legalment edificis administratius (referència en aquest cas als grups pro-russos), mentre que el 70 % i el 60 %, respectivament, no els consideraven legítims. De nou, són les xifres de tolerància cap als rebels més altes d'Ucraïna, llevat sempre de Crimea.

4. QUÈ ÉS EL QUE VOLEN ELS HABITANTS DEL DONBASS?

Pel que fa a la tria del seu futur, segons la mateixa enquesta, el 27,6 % dels habitants de Donetsk i el 30,3 % dels de Luhansk donaven suport a la idea de separar-se d'Ucraïna i unir-se a Rússia, mentre que prop del 52 %, en tots dos casos, rebutjava la idea. Això contrasta amb els resultats dels referèndums sobre la independència de les dues repúbliques, l'11 de maig de 2014. En aquests referèndums, segons els organitzadors, el 89 % de la població de l'*oblast* de Donetsk i el 96 % del de Luhansk va aprovar la creació de sengles repúbliques, amb participació del 75 % de l'electorat a totes dues consultes (tot i que el Ministeri de l'Interior ucraïnès rebaixa aquesta participació al 32 % i el 24 %, respectivament). Cal tenir en compte en primer lloc que aquests referèndums es van dur a terme únicament a les zones controlades pels moviments secessionistes i, en segon lloc, que van ser denunciats per diverses organitzacions com mancades de control i de garanties democràtiques.

En l'enquesta abans esmentada d'abril de 2014 es va preguntar als enquestats sobre la seva preferència entre un acord d'associació i cooperació amb la UE o que Ucraïna ingressés a la Unió Euro-asiàtica promoguda per Moscou. Com sabem, aquesta dicotomia va ser el propulsor dels fets de Maidan. El 72 % dels habitants de Donetsk i el 64% dels de Luhansk haurien preferit la proposta russa, el percentatge més alt d'Ucraïna fora de Crimea (tot i que a altres regions, com ara Khàrkiv, Odessa i Zaporizha, també és l'opció preferida, en aquests casos de manera molt més ajustada). Només prop del 10 % de la població del Donbass hagués preferit l'opció de la UE. Prop del 45 % de les poblacions d'aquesta regió estarien d'acord amb la frase "Rússia protegeix els interessos dels russoparlants a Ucraïna", però en cas que es produís una invasió russa (ja el 2014), prop del 12 % "donaria la benvinguda a les tropes russes".

---

⁹ <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=302&page=5&t=10>

Això sí, un percentatge encara menor “resistiria l’agressor”, en contrast amb les altres regions ucraïneses, on la resistència seria molt més gran. Prop del 20 % de la població del Donbass donarien suport a la introducció de tropes russes a Ucraïna, però més del 50 % s’hi oposaria. Prop del 40 % dels enquestats defensaven l’establiment d’un Estat federal a Ucraïna, el percentatge més alt a qualsevol regió enquestada, però les diferents opcions que accepten un Estat unitari (descentralitzat o rígid) haurien tingut globalment més partidaris.

En una enquesta una mica posterior, de maig de 2014¹⁰, on Crimea ja queda exclosa, es preguntava a persones de tota Ucraïna sobre el model d’Estat que preferien. En aquella ocasió, al Donbass un 8,4 % dels enquestats declarava que preferia “un estat independent i separat d’Ucraïna”. Un percentatge important, només comparable als resultats que donava aquesta resposta al Sud (5 %) i al Centre (4 %) del país. Però, de manera molt més significativa, el 22,4 % dels enquestats del Donbass deien que voldrien “separar-se d’Ucraïna i unir-se a un altre Estat”. Un percentatge tan alt de preferència per aquesta opció no el trobem enlloc del país, només a Galítsia (la regió de Lviv) hi ha un 4 % que la senyalen.

Prèviament, i abans de la creació de les Repúbliques Populars, el mateix institut havia preguntat als ciutadans de diverses regions sobre l’estatus que preferien per al futur dels seus territoris. El 2013, el 29,8 % dels enquestats de Donetsk havien declarat que volien unir-se a Rússia, i el febrer de 2014 el percentatge havia pujat al 33,2 %. En canvi, aquesta opció, que era la preferida pel 29,4 % dels participants de Luhansk el 2013, havia baixat al mateix *oblast* al 24,1 % un any més tard. Per contrast, aquesta opció havia estat triada pels habitants de Crimea en un 35,9 % (2013) o 41 % (2014), i pels d’Odessa en un 22,8 % (2013) o 24 % (2014). A totes les altres regions aquest projecte tenia suports inferiors al 17 %.

Òbviament, els esdeveniments bèl·lics han tingut clares conseqüències en l’opinió pública del Donbass. La primera conclusió que en podem extreure és un clar enfrontament entre les posicions de la població que viu al territori de la RPD i la RPL, d’una banda, i la que viu als territoris que controla Ucraïna, de l’altra. Segons una enquesta duta a terme el setembre i octubre de 2021¹¹, prop del 30 % dels habitants de les repúbliques rebels voldrien que el Donbass fos part de Rússia, sense autonomia, i el 25 %, també de Rússia, però amb autonomia. Per contrast, més del 55 % dels que vivien al Donbass, que encara controlava Kíiv, voldrien viure a Ucraïna, sense autonomia, i gairebé un 20 %, al mateix país, però amb autonomia. L’opció de la independència tindria un suport d’entre el 5 i el 8 % a totes dues àrees. En la mateixa enquesta, els habitants de la RPD i la RPL deien que el culpable del conflicte era el govern ucraïnès (42 %) o de potències i organitzacions occidentals com ara l’OTAN (22 %), mentre que els que vivien a la zona administrada per Ucraïna deien que la culpa era compartida entre els governs rus i ucraïnès (32 %) o del govern rus (19 %). Segons

¹⁰ <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=319&page=42&t=3>

¹¹ O’Loughlin, J, *et al.*, “A new survey of the Ukraine-Russia conflict finds deeply divided views in the contested Donbas region”, *The Washington Post*, 12 de febrer de 2021, <https://archive.ph/TG4d0>

una enquesta duta a terme pel centre d'opinió pública rus Levada, el gener de 2022,¹² el 70 % de la població de les repúbliques rebels triaria viure sota la Federació de Rússia.

Com hem dit, després de vuit anys de guerra les projeccions demogràfiques han canviat enormement. Més de la meitat de la població que vivia al territori ocupat per les repúbliques de Donetsk i Luhansk ha marxat, i es calcula que el 38% dels que hi queden són pensionistes, tot i que les dades són incertes i subjectes sovint a manipulació. L'evolució de la guerra i la involucració cada cop més gran de Rússia a la regió han tingut els seus efectes, i es calcula que fins a mitjan de 2021 s'hi havien repartit prop d'un milió de passaports russos entre els seus habitants. Des de 2020 l'ucraïnès ha deixat de ser llengua oficial a totes dues repúbliques i la llengua ha desaparegut dels programes escolars (tot i que a la pràctica ja n'era absent). Al gener de 2021 les dues repúbliques van fer pública la "Doctrina del Donbass Rus", que reclamava els territoris de la regió que no ocupaven, però no feia esment encara de la possibilitat d'incorporar-se a Rússia. En cap de les dues repúbliques no es permeten activitats polítiques lligades al nacionalisme ucraïnès, però elements de l'extrema dreta nacionalista russa estan presents als seus parlaments.

5. CONCLUSIONS: EL DONBASS COM A JUSTIFICACIÓ D'UNA INVASIÓ

A final de comptes, es fa difícil definir la identitat del Donbass en aquests moments. Abans de 2014 podíem dir que era una regió ucraïnesa amb les seves particularitats, especialment lingüístiques i identitàries. La majoria dels habitants de la regió es consideraven ucraïnesos, tot i que el significat d'aquesta identificació era probablement diferent a la que podia tenir a Lviv o a Kíiv, i passava per una proximitat a tot l'imaginari rus. Una part no negligible de la població veia amb bons ulls la incorporació a Rússia, i en qualsevol cas hi havia una forta preocupació per la protecció de la llengua russa a Ucraïna i especialment a la regió. La gent del Donbass era, per tant, particular en els seus sentiments, però això no vol dir que tinguessin un sentiment diferenciador únic: de fet la seva peculiaritat consistia, precisament, en ser un territori de frontera, on la identitat oscil·lava entre dos grans models (l'ucraïnès i el rus), sense acabar de pertànyer ben bé ni a l'un ni a l'altre, i d'alguna manera entrant en conflicte amb tots dos. La guerra, però, ho ha canviat tot. Molt significativament, dels potser tres milions de desplaçats i refugiats que han abandonat la regió, gairebé dos terços ho han fet cap a Ucraïna, i només un terç restant, cap a Rússia. Les noves entitats polítiques han reforçat el sentiment rus i han rebutjat, de vegades de manera agressiva, qualsevol lligam amb Ucraïna. En el futur cada cop es veu més clar que el projecte polític triat serà la incorporació a Rússia, però encara poden passar moltes coses, especialment segons l'evolució del nou conflicte al conjunt d'Ucraïna.

---

¹² <https://www.wilsoncenter.org/event/public-opinion-divided-donbas-results-january-2022-survey-both-sides-contact-line>

Entre 2014 i 2022 al Donbass hi va haver una guerra que podem qualificar de civil o interna entre el govern ucraïnès i els rebels locals. Aquest conflicte, a causa de l'envolupament innegable (però discutit en la seva magnitud) del govern rus i de la participació menor, però important des del punt de vista propagandístic, de voluntaris internacionals a tots dos bàndols, pot ser qualificat de conflicte internacionalitzat. Des de febrer passat, aquest conflicte ha passat a ser directament una guerra internacional en què s'enfronten les tropes de dos països sobirans, Rússia i Ucraïna. Les raons últimes de la decisió de Putin d'agredir Ucraïna són objecte de vius i llargs debats, però el Donbass figura en un espai privilegiat entre les motivacions esgrimides pel Kremlin. La propaganda russa insisteix a presentar Ucraïna com un element agressor contra la regió. Aquesta acusació resulta paradoxal si recorrem al fet que Rússia ha interferit en el conflicte durant vuit anys, i el reconeixement de les dues repúbliques rebels de cap manera pot dotar de legalitat internacional a les operacions de l'exèrcit rus a la regió i més enllà d'aquesta. D'igual manera, l'acusació de genocidi que fa Rússia contra l'activitat d'Ucraïna al Donbass —i cap a altres regions russoparlants— està mancada de fonament justificat i ha estat criticada per institucions jurídiques internacionals, com el propi Tribunal Internacional de Justícia¹³.

Tanmateix, Rússia presenta com a legítim el seu esforç militar per tal de protegir una població que considera com a pròpia o propera i que al seu parer necessita aquesta protecció. Altres arguments esgrimits per justificar l'agressió, serien la deslegitimització d'un govern ucraïnès originat per un suposat cop d'estat, la intolerable pressió de les organitzacions de seguretat occidentals sobre l'àrea de seguretat russa (que inclouria Ucraïna) o la ideologització reflectida en un discurs extremista ("nazi") de determinades unitats militars, l'exèrcit o l'estat ucraïnès en la seva totalitat. Però, l'argument essencial cara a l'opinió pública russa ha estat la situació del Donbass, i el fet que ha dut a l'escalada de decisions des del Kremlin s'ha iniciat amb el reconeixement de la independència de les dues repúbliques rebels. Resulta evident que els interessos geoestratègics de Rússia (i el seu xoc en aquest àmbit amb els d'Occident) estan a la base de les operacions militars, però tota guerra necessita que els seus contendents es cobreixin d'una argumentació legítima davant la seva massa social i, en aquest cas, el sofriment a què estaven sotmesos els habitants del Donbass ha estat un dels arguments principals per demonitzar l'adversari. Sofriment, cal dir-ho, que és real, com ho són gran part de les injustícies a què ha estat sotmesa la regió o la intervenció abusiva de sectors militars radicalitzats. Però no és menys real la instrumentalització política que s'ha fet d'aquest patiment i d'una situació perllongada en el temps amb propòsits estratègics; ni la utilització d'una tensió interna a Ucraïna per permetre que Rússia s'erigeixi en protector extern d'una població maltractada, cosa que li serveix per recuperar un lideratge regional malmès. El Donbass té la seva

---

¹³ En un gir dialèctic curiós, Rússia va defensar davant el TIJ que, quan el President Putin parlava de genocidi davant dels ciutadans de Rússia, no es referia al concepte de genocidi inclòs a la Convenció per a la Prevenció i la Sanció del Delicte de Genocidi (<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-ORD-01-00-EN.pdf>).

identitat, o els seus trets identitaris; trets que l'han dut a tensions i confrontacions amb el govern ucraïnès, especialment després de l'esclat nacionalista dels fets de Maidan de 2014. Hi havia el temor a què les peculiaritats de la regió —molt especialment la seva llengua— fossin limitades o reprimides i la guerra, que va seguir a aquestes tensions, ha agreujat el distanciament entre la regió i Kíiv. Però a partir d'aquí trobem una greu interferència externa sobre un afer, en principi, intern, que ha generat una gravíssima agressió militar. El poble del Donbass ha estat utilitzat per interessos que van més enllà de les seves necessitats o de les seves demandes inicials i n'ha pagat conseqüències molt greus. I, molt probablement, i per desgràcia, encara serà víctima d'aquestes disputes durant molt més temps.

REFERÈNCIES

Amnesty International (2022). *Ukraine 2021*.

<https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/>

Coynaash, H. (2021). *Human Rights violations in the occupied parts of Ukraine's Donbas since 2014*. The Swedish Institute of International Affairs.

<https://www.ui.se/globalassets/butiken/ui-report/ui-report-no.-1-2021.pdf>

International Court of Justice (2022). *Allegations of genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation)*. Request for the indication of provisional measures. 16 March 2022.

<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-ORD-01-00-EN.pdf>

Kyiv International Institute of Sociology (20.4.2014). *The views and opinions of South-Eastern regions residents of Ukraine: April 2014*.

<https://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=302&page=5&t=10>

Kyiv International Institute of Sociology (22.5.2014). *Attitude to the unitary State and separatism in Ukraine*.

<https://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=319&page=42&t=3>

Loughlin, J. (12.2.2021). *A new survey of the Ukraine-Russia conflict finds deeply divided views in the contested Donbas region*. The Washington Post.

<https://archive.ph/TG4dO#selection-361.0-361.101>

Nalyvayko, S. & Bulanenko, I. (27.11.2016). *Historian Martyniuk: Ukrainian homes were massively occupied by Russian settlers*. Euromaidan Press.

<https://web.archive.org/web/20191213091224/http://euromaidanpress.com/2016/11/27/historian-martyniuk-ukrainian-homes-were-massively-occupied-by-russian-settlers/>

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2016). *Report on the human rights situation in Ukraine 16 February to 15 May 2016*.

https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/Ukraine_14th_HRMMU_Report.pdf

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2022). *Conflict-related civilian casualties in Ukraine*.

https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-02/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2031%20December%202021%20%28rev%2027%20January%202022%29%20corr%20EN_0.pdf

Roth, K. (2021). *Ukraine: events of 2021*. Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/ukraine>

Wilson Center (23.2.2022). *Public Opinion in the Divided Donbas: Results of a January 2022 Survey on Both Sides of the Contact Line*.

<https://www.wilsoncenter.org/event/public-opinion-divided-donbas-results-january-2022-survey-both-sides-contact-line>